

L'OCUPACIÓ MUNDIAL EN PLENA MUTACIÓ: BALEARS NO N'ÉS UNA EXCEPCIÓ

El número 19 de *Panorama Sociolaboral Gadeso (PSG)* inclou la lectura comentada (I) d'una selecció d'estudis i informes sobre el mercat laboral publicats des del 13 d'abril de 2015 -data de tancament del número anterior- i el 22 de juny de 2015, data de tancament de la tria per a la publicació d'aquest.

Com sempre, tot i que cada pic escassegen més, hem prioritzat l'inclusió d'informes que fan referència al mercat laboral de les Illes Balears. En qualsevol cas, per copsar la situació sociolaboral balear és imprescindible contextualitzar-la més enllà de l'àmbit local i parar atenció als treballs realitzats per organitzacions i entitats d'àmbit espanyol, europeu i internacional.

En gairebé tots els *Panorama Sociolaboral Gadeso (PSG)* hem plantejat la necessitat d'analitzar l'evolució del mercat de treball des d'una triple perspectiva: La quantitativa, la qualitativa i la sostenibilitat de les noves ocupacions. En aquest sentit, cada pic hi ha més evidències que les polítiques d'ocupació centrades únicament en l'abaratiment dels costos laborals (devaluació salarial) i la desregulació laboral estan, en paraules de la Catedràtica de Dret del Treball i la Seguretat Social, *María Emilia Casas Baamonde*, "agreujant [les noves contractacions] el problema de la segmentació laboral i conduint la nova o recuperada ocupació cap a fórmules de poca i baixa ocupació, de subocupació, d'infratreball.

No debades, en paraules del director del departament de recerques de l'OIT, *Raymond Torres*, "el model tradicional d'ocupació està canviant als països desenvolupats. Aquest es definia per tres característiques: assalariat, permanent i fix. Cadascuna d'elles està qüestionada. Pugen els autònoms, entre els quals estan els falsos autònoms; hi ha més ocupació a temps parcial i més rotació en els llocs de treball."

En coherència amb aquesta realitat, la principal conclusió d'aquest número 19 de *PSG* és que **cal repensar les polítiques d'ocupació estatals i autonòmiques. La qualitat de l'ocupació, o les anomenades "bones ocupacions", han de tornar a ser al centre del debat sobre la recuperació del mercat laboral, i les polítiques públiques han de concentrar-se en incentivar aquesta qualitat en les relacions laborals i socials.**

1. ELS INFORMES DE CONJUNTURA

Encetam l'apartat dels informes de conjuntura amb dos que fan referència a 2014. El primer és ja un clàssic d'aquesta publicació: [La Memòria de l'any 2014 sobre la situació socioeconòmica i laboral d'Espanya](#).

El més rellevant que aporta de l'àmbit sociolaboral es pot resumir en la següent dotzena d'informacions:

1. L'ocupació va tenir el primer augment en els últims set anys (2,5%). L'atur es va reduir en 477.900 persones (8,1%). No obstant això, va tornar a descendir la població activa i la població en edat laboral. Això fa que Espanya es col·loqui entre els països de la UE amb menor taxa d'ocupació, un 56,8% de la població de 16 a 64 anys, deu punts per sota de la mitjana de la UE-27 (65,2%). En 2007, la taxa d'ocupació espanyola era del 65,7%, superant en dues dècimes la mitjana de l' UE (65,5%).
2. La taxa d'ocupació de les dones creix, per primera vegada en 15 anys, a un ritme inferior a la masculina. En 2014, la taxa d'ocupació de les dones va augmentar un 0,9%, i la dels homes un 1,4%. Aquest fre es deu especialment al comportament de l'ocupació pública, on les dones tenen un pes important.
3. **Hi ha un milió d'aturats de molt llarga durada (2 o més anys a la recerca d'ocupació) en edats compreses entre els 45 i els 64 anys, la qual cosa suposa el 53% dels aturats en aquesta franja d'edat.**
4. L'ocupació assalariada indefinida va augmentar en 212.800 persones (2%) i la temporal en 176.800 persones (5,3%), la qual cosa fa que la temporalitat s'enfilii fins al 24,2% (0,6 punts més que en 2013).
5. **En el cas dels contractes temporals, la durada mitjana va ser de 53,3 dies, encara que un de cada quatre tingueren una durada de set o menys dies per contracte.**
6. Per primera vegada des de l'inici de la crisi, durant l'any passat va créixer l'ocupació a temps complet (2,6%). També va tornar a augmentar l'ocupació a temps parcial (2,4%).
7. Augmenta la involuntarietat dels treballadors i les treballadores ocupats a temps parcial: El 64% de persones que té aquest tipus de contracte preferirien tenir un a temps complet. Aquesta dada contrasta amb la mitjana de l' UE, on només un 30% preferirien una ocupació a jornada completa.
8. Malgrat l'elevada taxa d'atur, l'increment gradual de la desocupació de llarga durada i els menors períodes de percepció de prestacions han reduït la despesa en prestacions per desocupació.

9. **El passat any es van bonificar 215.675 contractes, un 8,6% més que en 2013. Vuit de cada deu van ser de caràcter temporal.**
10. La pensió contributiva en 2014 va ascendir a 871 euros, un 1,7% de creixement, quan la mitjana de creixement de l'última dècada és del 4,2%.
11. **La taxa de cobertura de la prestació per desocupació va continuar descendint fins al 58,85%** i la quantia mitjana de la prestació contributiva es va situar en 27 euros diaris, un 3,6% menys que en 2013 i lluny dels 28,5 euros de 2012.
12. El risc de pobresa i/o exclusió social (AROPE), indicador que contempla més factors, a més de la situació derivada dels ingressos, ha augmentat fins a afectar al 27,3% de la població en 2013.

El segon document amb dades de 2014, també d'àmbit estatal, és l'[Informe InfoJobs ESADE: Estado del mercado laboral en España](#) que ens proporciona un seguit d'informacions prou interessants en un context que, la mateixa empresa d'intermediació laboral, qualifica de **“canvi de tendència [macroeconòmica] i crisi persistent: dues realitats que cohabiten”**. Per una banda, convé retenir que les ofertes de treball per freelance i autònoms es multipliquen per 12 des de l'inici de la crisi i que augmenten les dirigides a candidats sense experiència i becaris. D'altra banda, **els candidats a una ocupació mantenen el mateix salari que en 2013**, entre 12.000 € i 24.000 €. No obstant això **un de cada cinc aturats admet haver cobrat “en negre”**. InfoJobs i ESADE calculen que l'economia submergida suposa un 24,6% del PIB. Finalment, una dada referida a Balears: En el nostre mercat laboral trobam la major taxa de reticència a moure's cap a fora de les illes. Per completar aquesta visió d' InfoJobs i ESADE convé llegir l'[Estudi Employer Branding](#), elaborat per l'empresa de treball temporal **Randstad**, per observar el progressiu augment de l'ocupació a temps parcial no desitjat.

Tot seguit presentam alguns documents referits exclusivament a l'àmbit illenc. El primer també fa un resum de 2014 i és la Memòria del Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears. El TAMIB és un organisme tripartit (administració, sindicats i patronals) que arbitra i fa tasques de mediació en bona part de la conflictivitat laboral -tant col·lectiva com individual- que es produeix a Balears. És per això que la [Memòria anual de la seva activitat](#) és un bon indicador del tarannà del mercat laboral illenc. Val a dir que la informació més rellevant que ens aporta és que durant l'any 2014, respecte 2013, han decrescut tant els expedients individuals (un 10%) com els col·lectius (un 35%). Pel que fa a les extincions contractuals, la majoria responen a acomiadaments ordinaris, mantenint-se les extincions per causes objectives. Per tant, igual que anys anteriors, hom pot concloure que l'acomiadament segueix sent el mecanisme més emprat per l'ajustament de les plantilles de les empreses, i que les mesures de “flexibilitat interna” són encara ara molt minoritàries.

I per acabar aquest apartat tres informes que analitzen el primer trimestre de 2015: Un del BBVA-Research [Situación Balears. Primer semestre 2015](#). El millor resum d'aquest document el feren els seus autors quan el presentaren i afirmaren que *“és evident que l'estacionalitat és un factor que marca l'economia i que el gran repte de*

Balears és millorar la qualitat del treball que es genera. Només així es podrà pujar la productivitat i compensar la pèrdua de renda per càpita relativa dels darrers anys”.

Seguim amb l'estudi de CCOO de les Illes Balears [Dades trimestral del Mercat de treball](#) corresponents als tres primers mesos del 2015. Pot ser el més rellevant d'aquest treball sigui que: a) **Respecte al 2008, el nivell d'ocupació parcial és un 39,4% major**, mentre que els treballs a jornada completa són inferiors. b) **El 10% de la població assalariada es pot considerar subocupada**. Val a dir que el concepte de subocupació es definit per l'OIT, que, juntament amb l'atur, mesura la falta de plena ocupació encara que és una categoria de la població ocupada. Dit amb unes altres paraules, la subocupació inclou ocupacions que, per insuficiència d'hores de treball, sous insuficients, etc. representen una infrautilització de la capacitat productiva de la població ocupada i l'existència de deficiències en l'ocupació. c) **Només el 36,3% de les baixes en el registre d'atur han estat causades per una col·locació**, mentre un majoritari 63,1% s'explica per una no renovació de la demanda.

Acabam l'apartat d'anàlisi de conjuntura amb el [número 52 de Temes Socioeconòmics Gadeso](#) que, analitzant la conjuntura laboral del primer trimestre de 2015 sobre la base de els dades de l'EPA, introdueix el concepte d'“intensitat en el treball”, concloent que **la combinació d'una situació de “baixa intensitat de treball” i baixa taxa de protecció d'atur és un escenari en el qual la cohesió social sofreix un greu deteriorament**.

2.- INFORMES MONOGRÀFICS

Per primera vegada en sis anys, la taxa d'absentisme laboral a Espanya puja al 4,4%, això és el que es palesa al [IV Informe Adecco sobre Absentisme](#). Com a dada específica de Balears cal indicar que ens situa com la comunitat autònoma amb més hores efectivament treballades i, consegüentment, com la que té el més baix índex d'absentisme

Per un altre costat, a l'[Informe de la Fundación 1 de Mayo sobre la taxa de protecció per desocupació del primer trimestre de 2015](#), es constata una baixada generalitzada d'aquesta taxa arreu d'Espanya i, en el cas concret de les Illes Balears, menys d'una de cada tres persones aturades percepen prestacions, és a dir, un 30,2%. Hi ha més de noranta mil persones aturades que no perceben cap prestació. En un any la taxa de protecció va descendir un 8,5 % i sobre 2011 ha caigut un 13,2%.

Per acabar aquesta secció de monogràfics, comentam l'anàlisi de l'Enquesta de Condicions de Vida 2014: El [número 53 de Temes Socioeconòmics Gadeso](#), on es fa un balanç de la legislatura autonòmica 2011-2015 en termes de risc de pobresa i d'exclusió social. Uns anys en els que han crescut les carències materials de bona part de la població. Paga la pena relacionar aquesta major vulnerabilitat social amb el deteriorament dels serveis públics bàsics. D'això parla l'estudi de la Fundació Bancaja y l'IVIE titulat [Servicios públicos, diferencias territoriales e igualdad de oportunidades](#).

3.- INFORMES SECTORIALS

Únicament hem seleccionat un informe sectorial per a aquest número de **PSG**, però de gran interès: [Situació Economia Digital](#) és un treball signat per BBVA-Research que ens informa de les potencialitats de generació d'ocupació qualificada.

4.- INFORMES DE PERSPECTIVES

Iniciam aquest bloc amb el document cabdal: Perspectives Socials y de l'Ocupació en el Món 2015 de l'OIT que sota el títol [L'ocupació en plena mutació](#) sosté que la relació d'ocupació és cada vegada menys segura, la qual cosa contribueix a la reducció de la demanda i de la producció, i a l'augment de les desigualtats. La mala qualitat de l'ocupació ha transformat els estàndards d'abans de la crisi. A causa d'aquesta transformació en les relacions d'ocupació, fan falta polítiques que ampliïn i desenvolupin la cobertura de la protecció social, i la regulació laboral ha d'adaptar-se a aquestes noves formes d'ocupació diverses per donar-les seguretat perquè, front al treball assalariat, permanent i fix, pugen els autònoms, hi ha més ocupació a temps parcial, i més rotació en els llocs de treball.

Seguim amb l'estudi de la consultora Manpower. que recull l'opinió dels directius empresarials espanyols. Les dades incloses en la [Proyección de Empleo del tercer trimestre 2015](#) indiquen una molt moderada generació d'ocupació en gairebé tots e sectors econòmics.

Acabam amb dos informes de perspectives que ens parlen del futur de l'ocupació de la població jove i del paper de l'educació en aquest àmbit. El primer, de la Fundació BBVA, titulat [La formación y el empleo de los jóvenes españoles. Trayectorias recientes y escenarios futuros](#) analitza els problemes laborals dels joves i el paper de l'educació en les tres últimes crisis i fins a 2025. Com no podia ser d'altra manera, adverteix que cada pic els requeriments educatius seran majors per aconseguir ocupacions d'una certa qualitat.

El segon dels documents és l'edició de 2005 del [Barómetro de los Círculos de Empresarios](#). El document proposa fomentar l'ocupabilitat dels joves mitjançant formació professional dual, vincular salaris i productivitat, i simplificar en tres els contractes: indefinit; per necessitats empresarials (de durada determinada) i d'ocupació juvenil (formatiu).

D'ambos documents referits a les expectatives d'ocupació de la població jove, poden ser resumits –una vegada descodificada l'abundant literatura que contenen- amb la següent fórmula de futur: **Joves ben formats, deficientment pagats i subcontractats.**

5.- INFORME RECOMANAT

És habitual que **PSG** suggerí la lectura d'uniforme d'àmbit estatal, europeu o internacional que tingui relació directa o indirecta amb el món laboral i que, per les raons que siguin, no s'ha inclòs en els apartats anteriors d'aquesta publicació. En aquesta ocasió recomanem un treball de la Fundació Bancaja y l' Ivie, titulat [La Geografia del Capital Humano en España](#). És un treball que, tot i que amb dades de 2011, palesa els dèficits formatius de la població de les Illes Balears.

6.- CONCLUSIONS I OPINIÓ DE LA FUNDACIÓ GADESO

- Des d'aquesta publicació -i des de Temes Sociolaborals- hem plantejat en moltes ocasions que el mercat laboral illenc s'ha transformat a força de pressuritzar-lo. Avui en dia tenir una ocupació no garanteix no caure en risc d'exclusió social. És clau generar ocupació, però també ho es que sigui ocupació de qualitat. Cal generar bones ocupacions.
- Ara que estam a punt d'iniciar una nova legislatura autonòmica, és el moment oportú per revisar el Pla d'Ocupació de les Illes Balears (POIB) 2014-2017, incorporant en la diagnosi els elements que apunta l'informe de l'OIT quant a les transformacions dels mercats laborals i el creixement de la subocupació i, òbviament, incorporar com a objectius augmentar els estàndards de qualitat de l'ocupació.
- Els informes monogràfics sobre les expectatives de les persones joves en el mercat laboral ens indiquen que cal posar èmfasis en la millora del sistema educatiu i, alhora, recuperar la centralitat de la formació al llarg de la vida en les Polítiques Actives d'Ocupació (PAO). En aquest àmbit, seria imprescindible recuperar els consensos socials i econòmics que en altres ocasions s'ha estat capaç de forjar. Un bon exemple d'aquesta capacitat de consens és l'[Acord sobre Capital Humà](#) inclòs l'any 2008 en el Pacte per la Competitivitat, l'Ocupació i la Cohesió Social de les Illes Balears.